روزنامه سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی، ورزشی صبح ایران
صاحب امتیاز و مدیرمسئول: مهدی رحمانیان
نشانی: تهران: میدان فاطمی، خیابان بهرام‌مصیری، پلاک ۲۲ • تلفن: ۵۴ و ۸۸۹۳۶۲۷۰ • نمابر: ۸۸۹۲۵۴۶۷
تلفن آگهی‌ها: ۸۶۰۳۶۱۱۹ • تلفن امور آگهی‌های شهرستان‌ها: ۷-۴۴۰۱۹۸۰۵ • تلفن امور مشترکین: ۸۸۹۰۳۵۴۸
توزیع: شرکت‌پیام‌رسان سبز تلفن: ۰۹۳۸۵۲۲۱۰۱۶ • چاپ: صمیم

روزنامه شرق

پنجشنبه ۱۱ دی ۱۴۰۴ • ۱۱ رجب ۱۴۴۷ • ۱ ژانویه ۲۰۲۶ • سال بیست‌ودوم • شماره ۵۲۹۵ • ۸ صفحه
اذان ظهر تهران ۱۲:۰۸ • اذان مغرب ۱۷:۲۲ • اذان صبح فردا ۵:۴۵ • طلوع آفتاب ۷:۱۴

آب‌های راکد و خورهای کوچک اما متعدد در سطح شهر، به محیطی مناسب برای رشد و تکثیر پشه آئدس بدل شده‌اند؛ پشه‌ای که ناقل بیماری‌های مهم و خطرناکی مانند دنگی و چیکونگونیاست. کارشناسان هشدار می‌دهند که همین آبگیرهای ظاهراً بی‌اهمیت، اکنون به کانون‌های اصلی چرخه تخم‌گذاری و افزایش خطر شیوع بیماری‌های ویروسی در بندرعباس تبدیل شده‌اند. عکس: امیرحسین خورگویی، ایسنا

instagram:sharghdaily1 twitter:sharghdaily youtube:sharghdaily Telegram:SharghDaily aparat:tasvirshargh www.sharghdaily.com

دولت نمی‌تواند منتقد خاموشِ تغییرات قانون مهریه باشد

پرستو سرمدی: قانون خانواده، خط تماس مستقیم دولت با زندگی خصوصی شهروندان است؛ جایی که سیاست، اقتصاد و عدالت جنسیتی به عریان‌ترین شکل خود را نشان می‌دهند. در چنین حوزه‌ای، بی‌عملی نه یک انتخاب، که نقض مسئولیت است. وقتی اصلاح یک قانون می‌تواند امنیت اقتصادی و امکان زیست برابر را برای زنان محدودتر کند، دولت نمی‌تواند تنها به نقد و گلایه بسنده کند. دولت باید وارد میدان شود، شرط بگذارد، پیشنهاد بدهد و از حقوق زنان به‌عنوان حقوق شهروندی دفاع کند.

قانون جدید مهریه، ضمانت اجرائی مؤثر را به سقف ۱۴ سکه محدود کرده است. این تصمیم با هدف اعلامی «کاهش زندان‌های ناشی از ناتوانی در پرداخت مهریه» به افکار عمومی عرضه شد؛ هدفی که در ظاهر انسانی و اصلاح‌گرانه به نظر می‌رسد، اما زمانی می‌تواند منصفانه باشد که در پیوند با اصلاح سایر حقوق نابرابر خانواده قرار گیرد. مسئله دقیقا همین‌جاست: در ایران، قانون خانواده هنوز ساختاری نابرابر دارد؛ ساختاری که در آن:

- زن حق برابر برای طلاق ندارد و اغلب باید از مسیرهای دشوار قضائی و اثبات عُسر و حَرَج عبور کند؛
- حضانت فرزند در بیشتر موارد با مرد است یا تصمیم نهایی به او واگذار می‌شود؛
- خروج زن از کشور نیازمند اجازه همسر است؛
- در قانون سهمی برابر از اموال و دارایی‌های زندگی مشترک برای زن تضمین نشده؛

و امکان چندهمسری و ازدواج مجدد مرد، قانونی، کم‌هزینه و بدون محدودیت مؤثر باقی مانده است.

در چنین مختصاتی، مهریه برای بسیاری از زنان، نه یک «امتیاز اضافی»، بلکه تنها ابزار فشار و چانه‌زنی هنگام طلاق بوده است؛ ابزاری که گاهی تنها راه جلوگیری از رهاشدن زنان بدون پشتوانه اقتصادی، نفقه معوق، اجرت‌المثل و سهم واقعی از زندگی مشترک است. و تنها حربه زن برای گرفتن طلاق، حضانت و سایر حقوق زائل‌شده‌اش در قانون خانواده بوده است.

حال، محدودکردن ضمانت آن به ۱۴ سکه، بدون آنکه جایگزین‌های حقوقیِ واقعی و برابرکننده وارد عقد شود، یعنی:

- سَلب قدرت چانه‌زنی زنان، بدون افزودن قدرت مدنی آنان.

این تغییر، زمانی خطرناک‌تر می‌شود که هم‌زمان حق حبس عام نیز لغو شده است؛ حقی که به زن اجازه می‌داد تا زمان دریافت مهریه از تمکین خودداری کند. این حق، نه‌فقط یک ابزار مالی، بلکه یکی از معدود روزنه‌های قانونی برای به تعویق انداختن رابطه جنسی و شرط‌گذاری در مناسبات زناشویی بود. حذف حق حبس و محدودکردن ضمانت مهریه، به طور هم‌زمان یک پیام روشن دارد:

زنان ابزارهای قانونی کمتر برای کسب حقوق مالی و خانوادگی خود و مردان هزینه‌های قانونی و مالی کمتر برای طلاق یک‌طرفه، ازدواج مجدد و چندهمسریِ آسان‌تر به دست می‌آورند.

در چنین شرایطی، دولت نباید تنها منتقد باشد؛ باید اصلاح‌گر مشروط‌ساز باشد. آنچه از دولت انتظار می‌رود، تلاش برای گنجاندن اصلاحات ذیل در این قانون است؛

- سقف ۱۴ سکه باید مشروط به پذیرش شروط ضمن عقد برابر باشد.
- این سقف تنها باید برای مردانی اعمال شود که شروط ضمن عقد را کامل، رسمی و با ضمانت اجرائی می‌پذیرند؛ شروطی که می‌توانند بخشی از توازن قدرت را به خانواده بازگردانند.

ازجمله این شروط:

- حق طلاق برای زن (نه مشروط به رضایت مرد)؛
- حق حضانت و تصمیم‌گیری برابر درباره فرزند؛
- نصف‌شدن اموال و دارایی‌های حاصل از زندگی مشترک هنگام طلاق؛
- حق خروج از کشور؛
- حق اشتغال و تحصیل بدون امکان ممانعت مرد؛
- حق تعیین محل سکونت؛
- مشروط یا محدودشدن ازدواج مجدد مرد؛

و دیگر شروطی که می‌تواند مانع تبدیل خانواده به قلمرو قدرت انحصاری مرد شود.

- منطق این رویکرد ساده، روشن و قابل دفاع است:
- امتیاز بدون پذیرش برابری، رانت قانونی است.

قانون نمی‌تواند به مردی که از پذیرش حقوق پایه‌ای زن امتناع می‌کند، امتیازی بدهد که عملا قدرت مالی زن را تضعیف و امکان ستم را تسهیل کند. اگر مردی مسئولیت برابری در خانواده را می‌پذیرد، کاهش ضمانت اجرائی مهریه می‌تواند قابل بحث و حتی منطقی باشد؛ اما اگر نمی‌پذیرد، نباید از این سقف بهره‌مند شود. اصلاح قانون، بدون توازن حقوقی در متن عقد، اصلاح نیست؛ عقب‌گرد است.

- دولت، اگر به عدالت، ثبات اجتماعی و کرامت خانواده باور دارد، باید این سیاست را به شکل رسمی در فرایند ثبت عقد تثبیت کند؛
- با لایحه‌های مشخص به مجلس پیشنهاد دهد؛
- در مذاکرات حقوقی و سیاسی پیگیر باشد؛

و اجرای این شرط را به دفاتر ثبت ازدواج، قوه قضائیه و نظام اداری بقبولاند.

این رویکرد، دو کارکرد اساسی دارد:

- حفاظت از زنان در برابر فروپاشی امنیت اقتصادی هنگام طلاق و تشویق مردان به پذیرش برابری و مسئولیت‌پذیری در ازدواج.
- در غیراین‌صورت خانواده ایرانی نه‌تنها برابرتر نمی‌شود، که نابرابرتر، پرتنش‌تر و پرریسک‌تر برای زنان باقی می‌ماند.

و این آینده‌ای است که نه برای زنان، نه برای خانواده، و نه برای سلامت جامعه پذیرفتنی نیست.

جهان‌خوانی

سال نو میلادی آغاز شد

کیریباتی و نیوزیلند نخستین کشورهایی بودند که سال نو را آغاز کردند. اوکلند در نیوزیلند سال نو را با نمایش رنگارنگ آتش‌بازی بر فراز برج اسکای تاور آغاز کرد. این نمایش پنج‌دقیقه‌ای شامل شلیک سه‌هزارو ۵۰۰ فشفشه از طبقات مختلف برج ۲۴۰متری (۷۸۷ فوتی) بود، از بلندترین سازه نیوزیلند. البته برخی رویدادهای اجتماعی در سراسر جزیره شمالی نیوزیلند به دلیل پیش‌بینی باران و احتمال رعدوبرق لغو شده بودند. سیدنی خود را «پایتخت جهانی شب سال نو» می‌نامد و شاید هم به‌حق. طبق معمول، نگاه‌ها ساعت ۱۳:۰۰ به وقت گرینویچ به ایرای سیدنی دوخته خواهد شد؛ زمانی که آتش‌بازی‌ها آسمان را به شکلی تماشایی روشن کردند. درعین‌حال، در ملبورن نیز جمعیت‌های بزرگی برای بدرقه سال به شکلی باشکوه گرد آمدند. طبق روال هر سال، لحظه اصلی نیمه‌شب در سیدنی با آتش‌بازی سالانه پیرامون پل بندرگاه همراه خواهد بود. همه‌ساله سه ساعت پیش از نیمه‌شب، یک نمایش آتش‌بازی خانوادگی برگزار می‌شود تا کودکان خردسال نیز پیش از خواب بتوانند در جشن‌ها شرکت کنند.

نقاط اصلی تماشای مراسم، ازجمله «صندلی خانم مک‌کوآری» و دیگر بخش‌های باغ گیاه‌شناسی سلطنتی، از بعدازظهر چهارشنبه به ظرفیت کامل رسیده بودند. دیشب انتظار می‌رفت هزاران نفر برای جشن شب سال نو به ملبورن سرازیر شوند. دو نمایش آتش‌بازی و نورپردازی هفت‌دقیقه‌ای برگزار شد.

کشورهای جزیره‌ای اقیانوس آرام، ازجمله ساموآ، تونگا و همچنین توکلائو -قلمرو وابسته به نیوزیلند در حدود سه‌هزارو ۵۰۰ کیلومتری شمال اوکلند- نیز با برگزاری جشن‌ها به سال ۲۰۲۶ خوشامد گفتند.

از نظر خانواده‌هایی که در این مراسم‌ها شرکت کرده بودند، این زمان بهترین زمان گردهم‌آوردن خانواده‌ها، سپاسگزاری از سال گذشته و چشم‌داشت به هدایت الهی برای سال پیش‌رو است.

طنزخوانی

الکی حرص نخور فیلم‌ساز جوان

آیدین سیارسریع

سینمای ایران هم وضعیت جالبی دارد. سینمایی که این همه آدم سر و دست می‌شکنند که واردش شوند و بعد که واردش می‌شوند هزار مشکل و بدبختی را به جان می‌خرند که فیلمشان روی پرده برود، در کل پاییز ۱۴۰۴، هفت میلیون مخاطب داشته است. هفت میلیون، کمترین بازدید ویدئوی این بلاگرهای اینستاگرام است که معمولا یک دختری قالشان می‌گذارد و بعد با یک جمله هشت ریشتری از سوی بلاگر به اشتباهش پی می‌برد. سربسته بخواهم بهتان بگویم الان اگر ایرج ملکی قسمت سوم از سه‌گانه به یادماندنی مزاحمت را منتشر کند، احتمالا در روز اول رکورد مخاطبان سینمای ایران در پاییز را می‌زند. زمانی امیدمان به کمدی بود که اقتصاد سینما را نجات دهد اما دیگر از دست کمدی هم کار خاصی بر نمی‌آید. قرهایی که در کمر بازیگران مرد فراوان بود، همه ریخته شده و شوخی‌های دوپهلو هم دیگر کار نمی‌کنند. گاو بینوای کمدی آن‌قدر دوشیده شده که دیگر نای ادامه‌دادن ندارد. یک عده از عزیزان فیلم‌ساز اما انگار بعد از چند سال دور از جانشان تازه از کما درآمده‌اند. آدم باورش نمی‌شود در دهه فعلی یک عده نشسته‌اند در دفتر سینمایی و بعد از چند ساعت سکوت یهو جرقه این ایده بکر و ناب به ذهنشان زده که: «آقا دو تا کمدین مرد را با پیراهن هاوایی می‌بریم خارج، یک داف بلوند از حوزه قفقاز هم می‌ندازیم وسطشون و تماااام!». حالا فرض می‌کنیم ایده‌پرداز از کما درآمده، بقیه چرا نگفتند استاد این راهی که تو داری می‌روی آسفالتش با مسعود اطیابی بوده!؟ نمی‌دانم. شاید من اشتباه می‌کنم. چون به نظر می‌رسد همه راضی هستند. مدیر فرهنگی که دنبال دردسر نمی‌گردد. از آنجایی که به مقوله خدمت خیلی حساس است کاری نمی‌کند که میز خدمت را از دست بدهد. اعتقاد دارد فیلم‌ساز و نویسنده هرچقدر کمتر ایده‌های جدید و نو بیاورند، بیشتر می‌تواند به مردم خدمت کند. تهیه‌کننده‌ها هم که خودشان پول نمی‌گذارند برای تولید فیلم و بیشتر انرژی‌شان را سر گول‌زدن سرمایه‌گذار از دست می‌دهند. سرمایه‌گذار هم تمام انرژی‌اش را سر دیدن سلبریتی از دست می‌دهد و به این ترتیب دیگر کسی انرژی ندارد محصول قابل توجهی تولید کند. این وسط تنها کسی که باقی می‌ماند فیلم‌ساز جوان با انگیزه و ایده‌های جدید است که او هم انرژی دارد اما پول ندارد. اگر قبلا پرایدش را می‌فروخت و فیلم کوتاه خودش را می‌ساخت الان اگر پرایدهای کل فامیلشان را هم بفروشد باز یک مقدار کم می‌آورد. البته ما هم الکی حرص و جوش می‌خوریم. شما جوانان فیلم‌ساز هم الکی به خودتان فشار نیاورید که من چرا نیستم در این سیستم سینما! هر وقت با هجوم این افکار مواجه شدید به این فکر کنید که فرید کنزو و آن پسره که در اینستاگرام نقش توان‌خواهان را درمی‌آورد، مخاطبان بیشتری از سینمای فعلی کشور دارند.

سفرخوانی

در گلوی شیطان

میثم هدایت
جهانگرد

فقط یک نفر از ۴۰ نفری که در این اتوبوس شب‌رو هستند خرویف می‌کند، صندلی شماره یک. نه یک خرویف معمولی، صدایی شبیه به اره برقی‌ای که سال‌هاست روغن نخورده، یا خاوری که در سربالایی دنده معکوس بکشد. از آنجایی که منِ بدخواب روی صندلی شماره دو نشسته‌ام، تراژدی‌ام از همه مسافران عمیق‌تر است. زیر لب زمزمه می‌کنم «ما که درخت نیستیم، پس مهاجرت می‌کنیم»، و به صندلی خالی دیگری در اتوبوس کوچ می‌کنم. دفعه بعدی که بیدار می‌شوم از سروصدای شاگرد راننده است. اعداد را تا ۱۰ یاد گرفته‌ام و می‌دانم «دوئیس» یعنی دو. دنبال مسافر صندلی شماره دو هستند که مبادا در توقف اتوبوس جا مانده باشد. یواشکی چشم‌بندم را پایین‌تر می‌کشم و بیشتر توی صندلی غصبی‌ام فرومی‌روم. بعد از یک سواری ۱۱ساعته به شهر«فوس دو ایگواسو» در جنوب برزیل می‌رسم. آبشارهای ایگواسو مرا به این نقطه کشانده‌اند، بزرگ‌ترین مجموعه آبشاری جهان با حدود ۲۷۵ آبشار کوچک و بزرگ و طول حدود دوهزار و ۷۰۰ متر که در مرز برزیل و آرژانتین قرار دارد. خود محلی‌ها به آن «گلوی شیطان» می‌گویند چراکه از بالا U شکل و شبیه به گلو است. حدود ۸۰ درصد آبشارها و بهترین مسیرهای پیاده‌روی در آرژانتین قرار دارند، اما زیباترین و اینستاگرامی‌ترین مناظر آنها در برزیل. آن‌قدر استرس عبور زمینی به آرژانتین را دارم که به‌سرعت بازدید از آبشارهای بخش برزیل را تمام می‌کنم و صبح روز بعد آماده رفتن به مرز می‌شوم. با یکی از میهمانان آلمانی هاستل به نام الِکس تاکسی اشتراکی می‌گیریم تا از مرز رد شویم. هردوی ما با گوشی‌هایمان مشغولیم. او با بی‌خیالی عکس‌هایش را بالا و پایین می‌کند و من تندتند هتل‌های آرژانتینم را صوری رزرو می‌کنم تا در صورت نیاز ارائه دهم. در مرز، از تاکسی پیاده نمی‌شویم. پلیس مرزی آرژانتین جوری گذرنامه مرا معاینه می‌کند انگار با یک شیء ناشناخته و خطرناک روبه‌رو شده باشد. چندبار با شک و تعجب آن را ورق می‌زند و به لیبل‌های بزرگ ویزاهای کشورهای مختلف نگاه می‌کند. گذرنامه‌ام را سه سانتی‌متری صورتش گرفته و زل زده به جزئیات ویزایم که مبادا کلکی توی کار باشد. با مافوقش تماس تصویری می‌گیرد که تأیید نهایی را او بدهد تا بعدا شرّی دامنش را نگیرد. دست آخر، با دستی لرزان مهر ورود را می‌زند. دوباره سرمان توی گوشی است. الکس دارد پیام‌هایش را جواب می‌دهد و من دارم رزروهای صوری‌ام را کنسل می‌کنم.

شهر مرزی آرژانتین «پوئرتو ایگواسو» نام دارد. اینجا به هرکسی می‌گویم ایرانی هستم به‌طور میانگین سه بار با تعجب تکرار می‌کند «آیران؟» تا مطمئن شود اشتباه نشنیده. من هم سه بار با تأکید می‌گویم «ایران». حق هم دارند، بیشتر آنها تابه‌حال توریستی از ایران ندیده‌اند و کلی سؤال دارند:

- واقعا مردان ایرانی چهارتا زن دارند؟
- پیتزا هم دارید؟
- شلوار جین ممنوع است؟
- آیا قبل از ازدواج دختر و پسر همدیگر را می‌بینند؟
- بغداد واقعا پر از دزد است؟ (چون ایران و عراق، یا با تلفظ غلط خودشان آیران و آیراک، را با هم اشتباه می‌گیرند.)
- دخترانش زیبایند؟

حس سفیر فرهنگی وطنمان را دارم و با حوصله به کنجکاوی‌های عجیب آرژانتینی‌ها پاسخ می‌دهم. عجیب اینکه چند نفری فکر می‌کنند ما هنوز با عراق در جنگیم! خیلی غریبیم و ناشناخته.

خبرخوانی

بیت‌کوین در آخرین روز سال

بیت‌کوین هر دو هفته یک بار به‌طور خودکار براساس سطح سختی، صرف‌نظر از هرگونه تغییر در نرخ هش یا قدرت رایانشی، تنظیم می‌شود. هرچه سطح سختی بالاتر باشد، ماینرهای بیشتری علاوه بر افزایش قدرت، برای ایمن‌سازی پایگاه داده بلاک‌چین تلاش می‌کنند. شبکه بیت‌کوین، سال ۲۰۲۵ را با سختی استخراج ۱۴۸.۲ تریلیون به پایان رساند که آخرین رقم تنظیم سختی برای این سال و نشان‌دهنده رشد مداوم بود. این رقم، افزایش ۳۵ درصدی نسبت به ۱۰۹.۸ تریلیون ثبت‌شده در اول ژانویه ۲۰۲۵ را نشان می‌دهد که بیانگر رشد در این سال با وجود نوسانات بازار و همچنین هاوینگ بیت‌کوین است. طبق داده‌های کوین‌وارز (CoinWarz)، این شبکه در ۱۱ نوامبر به بالاترین سختی سال خود یعنی ۱۵۶ تریلیون رسید. سقوط سختی در سه ماهه آخر سال، در اواخر اکتبر رخ داد و سختی به‌طور موقت به ۱۴۶.۷ تریلیون کاهش یافت، با این حال، سختی همچنان افزایش قابل توجهی نسبت به سطوح مشاهده‌شده در ابتدای سال نشان داد و نشانه‌ای از این است که ماینرها موفق به ادامه فعالیت خود شده‌اند.

هنرخوانی

بازیگر پرکار هالیوودی درگذشت
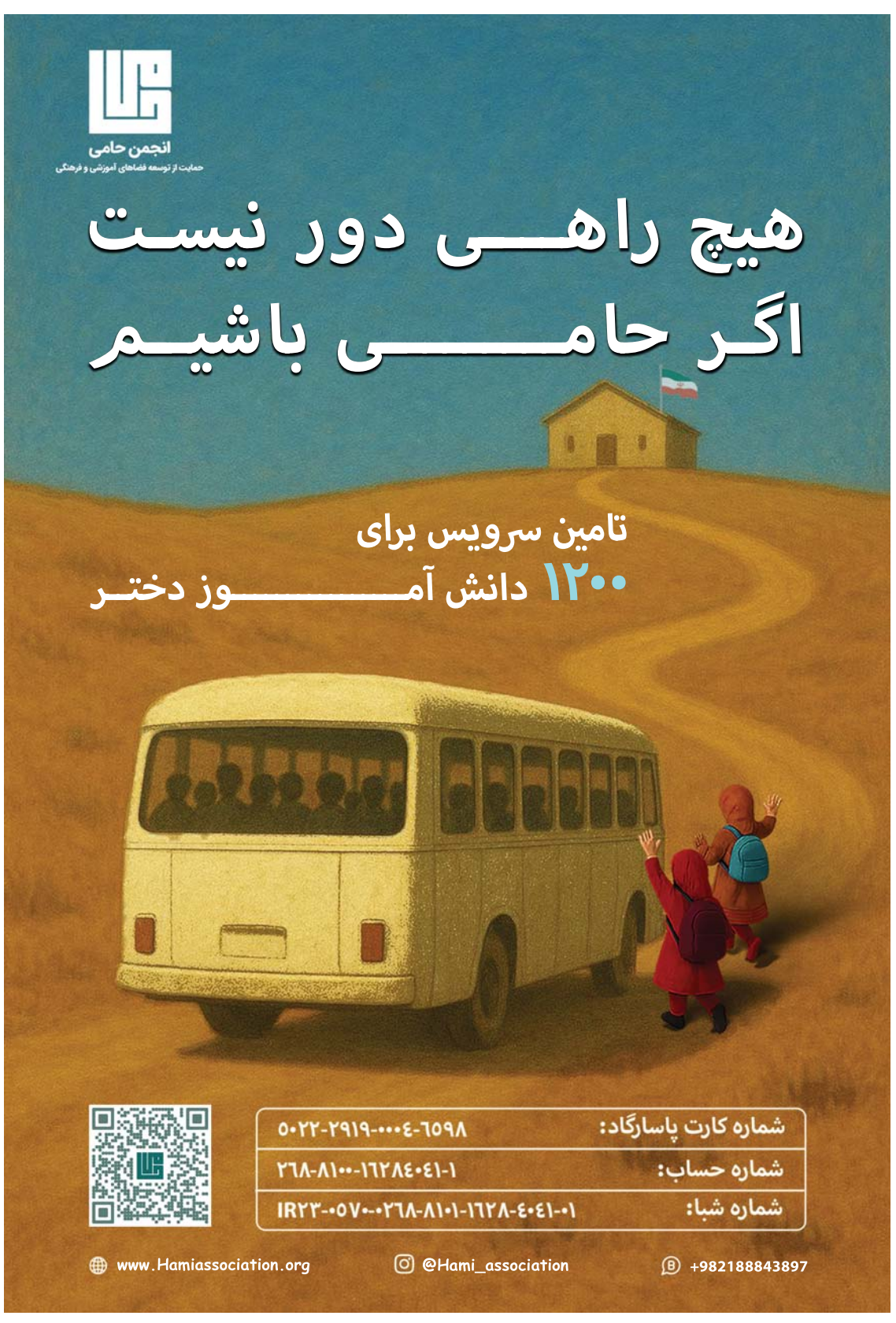
ایسایا ویتلاک جونیور، بازیگر سریال‌های «شنود» و «ویپ» و فیلم‌های اسپایک لی در ۷۱ سالگی درگذشت. ایسایا ویتلاک جونیور، بازیگری که بیش از همه برای ایفای نقش سناتور فاسد ایالتی کلی دیویس در سریال «شنود» شناخته می‌شد، روز سه‌شنبه در نیویورک درگذشت. نشریه ورایتی این خبر را تأیید کرده است. او ۷۱ سال داشت. برایان لیبمن، مدیر برنامه‌های او، با انتشار پیامی در اینستاگرام، خبر درگذشت ویتلاک را اعلام کرد. ویتلاک که متولد ایالت ایندیانا بود، از بازیگران پرکار نقش‌های مکمل به شمار می‌رفت و همکاری‌های متعددی با اسپایک لی داشت. او در فیلم‌های «بلک‌کلنزمن»، «پنج هم‌خون»، «او از من متنفر است»، «ساعت بیست‌وپنجم»، «تابستان رد هوک» و «چی-راک» به ایفای نقش پرداخته بود. ویتلاک همچنین نقش پزشکی را در فیلم «رفقای خوب» ساخته مارتین اسکورسیزی ایفا کرد و در آثاری چون «نمایش شپل»، «تکه‌هایی از آوریل»، «افسون‌شده» و انیمیشن‌های «ماشین‌ها ۳» و «لایت‌یر» حضور داشت. او صداپیشگی انیمیشن علمی-تخیلی کمدی «هاپرز» از پیکسار را نیز بر عهده داشت که قرار است در سال ۲۰۲۶ اکران شود. در فصل‌های دوم تا چهارم سریال «ویپ»، ویتلاک نقش جورج مدوکس، وزیر دفاع ایالات متحده را بازی می‌کرد؛ شخصیتی که در انتخابات مقدماتی سال ۲۰۱۶ با سلینا مایر با بازی جولیا لوئیس-دریفوس رقابت می‌کند.